

Anexa 01

Elemente esențiale din evoluția istorică a țesutului urban din ZCP Elisabeta Kogălniceanu

Analiza evoluției istorice a țesutului urban din ZCP Elisabeta Kogălniceanu a avut la bază datele colectate din teren precum și o serie de documente cartografice relevante și anume planurile istorice de referință ale orașului București – Borroczyn 1844-1846, Institutul Geografic al Armatei 1895-1899 și 1911, Atelierele Socec & Co 1914, Mihail Pântea 1921, Institutul Cartografic 1931, respectiv ridicările topografice datate în general în 1974 și 1990. De asemenea au fost consultate documente scrise și anume regulamentele urbanistice de referință – 1847 (pentru împărțirea în ocoale), 1848, 1878, 1890, 1928, 1939 (de construcții și alinieri), dar și titluri relevante din literatura secundară dedicate evoluției istorice a bulevardului Elisabeta-Kogălniceanu, dintre acestea făcând parte lucrarea arh. Lascu N. - “Bulevardele bucureștene până la Primul război mondial”¹ și cercetarea Cezarei Mucenic - “Tăierea bulevardului Regina Elisabeta”²; datele prezentate sunt preluate din aceste documente.

ZCP Elisabeta-Kogălniceanu cuprinde o porțiune extinsă de țesut urban ce se dezvoltă de-a lungul bulevardului omonim ce leagă Piața Universității de Piața Operei. Bd. Elisabeta Kogălniceanu reprezintă prima axă majoră dezvoltată pe direcția est-vest, fiind trasat la sfârșitul secolului XIX și caracterizat prin profilul transversal constant marcat de construcții cu regim mediu de înălțime (în general locuințe de raport edificate la a doua parte a secolului XIX și prima jumătate a secolului XX), plantație de aliniament.

Din compararea situației actuale a ZCP Elisabeta-Kogălniceanu cu cele relevate de planurile istorice de referință și documentele consultate rezultă aspectele relevante pentru resursa culturală prezentate în cele ce urmează.

După 1862, atunci când Bucureștiul devine capitala Principatelor Unite, are loc o serie de transformări și sistematizări la nivelul țesutului urban, inspirate de intervențiile urbanistice majore din țările occidentale (cu precădere Franța haussmanniană). Sunt astfel întreprinse primele intervenții de modernizare ale tramei stradale, intențiile administrației locale vizând crearea unor axe majore pe direcțiile N-S și E-V, în vederea înfrumusețării orașului și a fluidizării circulației. Edificarea noii clădiri a Academiei (Palatul Universității), între 1857-1869 pe locul fostei școli domnești de la Sf. Sava, a reprezentat pretextul perfect pentru realizarea primului bulevard bucureștean dezvoltat pe axa E-V, cu scopul de a lega reședința princiară de la Cotroceni de centrul orașului.

Din compararea situației actuale a ZCP Elisabeta Kogălniceanu cu cea relevată de planurile istorice de referință rezultă aspectele relevante pentru resursa culturală prezentate în cele ce urmează.

- **1868:** trasarea Bulevardului Academiei – porțiunea cuprinsă între ulița Colței (azi parte a bd. Brătianu) și ulița Academiei;

Primele intenții pentru realizarea noului bulevard au fost manifestate în 1865, atunci când municipalitatea propune ca traseul noului bulevard să treacă prin fața Academiei, pornind din strada Colței, trecând prin curtea mănăstirii Sărindar și oprindu-se în str. Brezoianu. Datorită duratei mari necesare exproprierilor, dar și a multiplelor opinii exprimate de arhitecții vremii în legătură cu traseul noului bulevard, abia în 1868 se realizează tăierea primei străzi a Bucureștilor considerată *bulevard*, datorită prospectului (20 m lățime) și importanței sale, între ulița Colței (azi parte a bd. Brătianu) și ulița Academiei. Artera nou-trasată primește denumirea bd. Elisabeta/bd. Elisabeta Doamna în 1869.

¹ Lascu N., *Bulevardele bucureștene până la Primul război mondial*, ed. Simetria, București, 2011

² Mucenic C., *Tăierea bulevardului Regina Elisabeta*, rev. București Materiale de Istorie și Muzeografie, vol. XVIII., ed. Muzeul Municipiului București, 2004, p. 110-129

Concomitent cu ridicarea Academiei este construit și Hotelul Herdan/Hotel du Boulevard (1867), una dintre cele mai importante clădiri din acest tronson.

- **1868 - 1876:** continuarea traseului noului bulevard până în dreptul Grădinii Cișmigiu (str. Brezoianu);

Traseul bulevardului este continuat către vest, prin realizarea tronsonului cuprins între str. Academiei și str. Brezoianu, cu schimbarea orientării arterei (est-sud/vest). Concomitent, au loc lucrări de amenajare a arterei de circulație și a spațiului adiacent. Spațiul ocupat de actuala Piață a Universității este transformat pentru o scurtă perioadă în grădină publică (1874), iar mai apoi în grădină botanică (1876). În 1874 este inaugurată statuia lui Mihai Viteazul, amplasată în centrul semicercului pieței.

- **1876 - 1888:** trasarea segmentului cuprins între str. Brezoianu și str. Grădina cu Cai; Se realizează o nouă porțiune a bulevardului, acesta continuându-și traseul către Calea Plevnei. Ca urmare a trasării noii artere, o serie de străzi adiacente își modifică traseul, printre acestea numărându-se str. Silfidelor, Schitu Măgureanu și Calea Plevnei. În plus, apar noi străzi - Guttenberg (azi str. Elie Radu) și Parlamentului (azi str. A. Saligny). Totodată, este regularizat parțial traseul Dâmboviței și sunt proiectate o serie de piețe urbane în lungul bulevardului - Piața Ministrul Kogălniceanu și, mai târziu, Piața Universității.

- **1888 - 1898:** Bulevardul Elisabeta este prelungit către est și vest;

Axa E-V reprezentată de Bulevardul Elisabeta este prelungită în partea sa vestică cu Bulevardul Independenței (azi Splaiul independenței) până la Palatul Cotroceni, în 1890 fiind continuat și în partea estică prin actualele bulevarde Carol I și Pache Protopopescu.

Între 1893-1895 este demolată biserica Sărindar, urmând ca pe locul ocupat de aceasta să se amenajeze o piațetă publică. Se construiește o serie de clădiri publice reprezentative în vecinătatea Grădinii Cișmigiu: Eforia Spitalelor Civile (1882 - 1887), Liceul "Gh. Lazar" (1889) sau imobilul Dr. Steiner (1889).

- **1898 - 1918:** intervenții punctuale în conformarea profilului bd. Elisabeta;

Planul din 1911 atestă prezența unor clădiri publice importante realizate pe traseul noului bulevard. La începutul secolului XX sunt construite Ministerul Lucrărilor Publice (azi Primăria Municipiului București) - 1906, Cazarma de pompieri și Imprimerie Statului (azi Arhivele statului). Se construiește și o serie de clădiri destinate activităților de loisir: cinematograful Palace - 1905, Clubul austro - ungar (azi Teatrul Elisabeta) și Hotel Palace (azi Hotel Cișmigiu), ambele construite în 1912. Este începută construcția Palatului Cercului Militar Național, lucrare finalizată în 1923. În 1902 este construită clădirea Societății de Asigurare "Generală", iar între anii 1906 - 1909 se ridică biserica Sf. Nicolae a comunității ruse. Sunt construite noi edificii de-a lungul bulevardului, dar și către Splai, cele mai multe fiind destinate locuirii.

În ceea ce privește rețeaua stradală, între 1911 - 1923 strada Grădina cu Cai se va prelungi dincolo de Piața Min. Kogălniceanu, continuându-se până la str. Sf. Constantin. Porțiunea trasată va primi numele de str. Pompiliu Eliade.

- **perioada interbelică:** modelarea tronsonului cuprins între Piața Min. Kogălniceanu și Piața Gării Centrale (azi Piața Operei), intervenții punctuale în conformarea profilului bd. Elisabeta și definirea spațiilor publice;

În perioada interbelică este definitivată porțiunea cuprinsă între Piața Min. Kogălniceanu și actuala Piață a Operei. Trama stradală este modificată, str. Apolon (azi I. Hașdeu) fiind prelungită înspre sud și primind denumirea de V. Pârvan. În 1932 este definitivată forma Pieței Universității, prin lărgirea trotuarului perimetral, pavarea părți carosabile și amplasarea statuii lui Spiru Haret (1935), alături de

celelate lucrări deja existente. În 1936 este amplasată statuia lui M. Kogălniceanu în piața omonimă.

În această perioadă este ridicat întregul front cuprins între str. V. Pârvan și Piața Operei (către bulevard și către Splai), alcătuit în majoritate din clădiri rezidențiale, alături de Facultatea de drept (1933 - 1935) și Casa corpului didactic (1936). Sunt construite și o mare parte din parcelele dispuse pe străzile adiacente bulevardului, cea mai mare parte a clădirilor ridicate în această perioadă fiind destinate locuirii colective (mare parte din frontul sudic al Pieței Kogălniceanu, str. Eforiei, Str. Toma Caragiu, intr. V. Păun, Splaiul Independenței etc), dar și clădiri publice - Blocul "Tinerimea Română", Palatul Ligii Culturale (azi teatrul Bulandra). De-a lungul bulevardului apar noi cinematografe: Cinema Palace/Timpuri Noi (azi Institutul Cervantes), Capitol și Festival (alipite cinematografului Lumina, construit în 1884), vis-a-vis construindu-se Cinema Corso (1934).

- **a doua jumătate a secolului XX:** intervenții punctuale în conformarea profilului bd. Elisabeta;

În această perioadă are loc o serie de intervenții punctuale de-a lungul bulevardului Elisabeta. În anii '50 se construiește o serie de blocuri de locuințe, printre acestea numărându-se: blocul situat la intersecția bd. Elisabeta cu Calea Victorie („Romarta copiilor”), clădirile amplasate pe str. Beldiman, imobilul de locuințe amplasat vis-a-vis de Liceul Gh. Lazăr, cele două imobile amplasate în Piața Kogălniceanu, imobilul situat pe str. B. P. Hașdeu și blocul de locuințe de pe str. V. Pârvan. În 1953 este ridicată clădirea Operei Naționale, după planurile arhitectului Octav Doicescu.

- **post 1990:** intervenții punctuale agresive;

Datorită densității crescute a fondului construit istoric, în ZCP Elisabeta-Kogălniceanu numărul intervențiilor noi este limitat. Cu toate acestea, cele mai multe intervenții noi sunt prezente pe tronsonul vestic al bulevardului, în proximitatea Pieței Kogălniceanu. Cu excepția a două clădiri amplasate pe bd. Kogălniceanu (bd. Kogălniceanu nr. 25 - imobil în șantier, abandonat și bd. Kogălniceanu nr. 53 - imobil în șantier), celelate inserții noi au fost realizate pe străzile adiacente arterei principale, nefiind vizibile de la bulevard (intervenții agresive sunt cele două imobile de locuințe colective din str. Grădina cu cai 3 și str I. Perlea 3).